

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging Afdeling Amersfoort en Omstreken
Jaargang 7 april 1998 Nummer 2

Tien minuten praatjes

Het was de Heer Meeboer opgevallen dat in één familie de voornamen Lucien Marie regelmatig voor kwamen. Met genealogische nieuwsgierigheid heeft hij een onderzoekje verricht naar de herkomst van dit verschijnsel. Hierover vertelde hij ons het een en ander. Het verslag hiervan bevindt zich in onze afdelingsbibliotheek onder nummer 527.

De Heer Bothof heeft vorig jaar een reis door Noord-Amerika gemaakt, waarbij hij veel familieleden bezocht. Deze familieleden brachten hem weer in contact met andere naamgenoten, die hem volkomen onbekend waren. Daarbij ontstonden interessante gesprekken over de familiebanden. Waar een liefhebberij als genealogie al niet toe kan leiden! Over deze reis en zijn ontmoetingen heeft hij ons op een boeiende manier iets verteld.

Mevrouw Sïckmann vertelde ons over een project waarbij de omgeving van de Overtoom (Heylige wech) bij Amsterdam historisch - en dus ook genealogisch - onderzocht wordt. In die omgeving was een buurtschap met voornamelijk tuinders (warmoezeniers). Een dergelijk lokaal-historisch onderzoek geeft o.a. veel kennis over de leefomstandigheden van de toenmalige bewoners.

De Heer de Beer vroeg de aandacht voor het fenomeen mentor voor leden, die vragen hebben over het gebruik van de computer als hulpmiddel bij hun hobby. Er wordt naar zijn mening nog te weinig gebruik gemaakt van de aangeboden ervaring. Het moet toch veel handiger zijn om in een telefonisch contact wat problemen op te lossen dan een hele dag te tobben met een computer "die niet doet wat ik wil".

Geneeswijze in de 19e eeuw

Samenvatting van de voordracht van 19 januari 1998 door de heer dr. F. van Soeren

Dr. Van Soeren was van 1984 tot 1991 internist in het Zaans ziekenhuis. Als lid van de commissie "Historie Zaans Ziekenhuis" hield hij een boeiende lezing voor onze afdeling. Allereerst vertelde hij iets over de geschiedenis van de geneeskunde. Een aardig boekje is het werk van Dr. Bakker "Het volksbijgeloof". Men trachtte een ziekte te genezen door bezweringen zoals "Koorts, koorts, ik ben niet thuis, Ga maar naar een ander huis".

Er waren veel ziekten onder de mensen. Zo bleek bij de militaire keuring van 1836 in Zaandam dat 30% van de rekruten werd afgekeurd omdat ze kleiner waren dan

1.57 m, veroorzaakt door een vertraagde lengtegroei, 20% van de rekruten had een liesbreuk.

Doofheid kwam veel voor door een verwaarloosde middenoorontsteking. Een gruwelijke opsomming van de kwalen die de rekruten hadden, deed ons huiveren. Verlies van een oog of van de neus, verlies van de stem, krop- en kliergezwollen, verlies van arm, been, hand, kromgebogen lange benen, mank gaan, wonden aan de schedel, verlies van de snijtanden, gebochelden, tering, bloedspuwing. Geen van deze kwalen kon men bestrijden. Zij moeten ontzaglijk veel lijden hebben veroorzaakt. Als men een ziekte kreeg werd er niets aan gedaan. Ook de kraamvrouwen werden bedreigd door ziekten. Zo hadden vele meisjes een te nauw bekken door gebrek aan kalk dankzij de Engelse ziekte (rachitis) en vitamine B tekort, met als gevolg dat zij en het kind in het eerste kraambed stierven. De kraamvrouwenkoorts was binnen 14 dagen dodelijk. Zij werd veroorzaakt doordat veel artsen met ongewassen handen inwendig onderzoek deden.

Heel erg was de braakloop. Dat was de gesel van de 19e eeuw. Deze Aziatische cholera ging met braken en diarree gepaard. De mineralen braken door de darmwand heen waardoor zij verdwenen. De patiënt raakte hierdoor in een shock. Daarom kon men niet constateren dat iemand overleden was. Men werd dus levend in het lijkenhuis gelegd. Een schrikbeeld voor allen!

Wat deed de medische stand? Zij kon geen van de ziekten bestrijden. Men werkte met kruiden, zoals het vingerhoedskruid en met kinine, tegen de koorts. De grote plagen waren tering en syfilis. Men bestreed ze met arsenicum en kwik.

Vroeger werden de heel- en vroedmeesters opgeleid in de gilden. Eerst werd iemand leer knecht. Voor f. 30,- per jaar (in 1764) nam een heelmeester je aan. Na drie jaar kreeg je een attestatie met gildezegel. Je was dan knecht. Na een jaar les bij een andere chirurghijn werd je meester en kon je je ergens vestigen als heel- en vroedmeester. Na het opheffen van de gilden in 1798, werden pas in 1818 de klinische scholen opgericht. Dat waren niet-academische opleidingen aan o.a. het Binnengasthuis te Amsterdam.

In 1865 kwam Thorbecke met 4 wetten over de studie der geneeskunde. Een artsenopleiding mocht alleen gegeven worden aan een universiteit. In 1796 begon Jenner met de koepokken-inenting. Gelukkig werd het belang hiervan al snel erkend zodat reeds in 1808 Lodewijk Napoleon het bevel gaf dat alle kinderen uit de weeshuizen en alle militairen moesten worden ingeënt tegen de pokken.

De artsen verkregen na 100 gratis inentingen een gouden medaille. Een fantastische oplossing die het hele

volk ten goede kwam.

Velen maakten van de gelegenheid gebruik om vragen te stellen die de heer Van Soeren met grote kennis van zaken kon beantwoorden. Al met al een lezing die ons een andere kijk gaf op het leven van onze voorouders in de 19e eeuw. We danken de heer Van Soeren van harte voor deze op boeiende wijze gegeven voordracht.

Blij verrast waren we toen, na de lezing, de heer Van Soeren onze afdeling een boekje aanbood voor onze bibliotheek: "Het Notulenboek van de afdeling Zaanland en omstreken der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst", Zaandam, augustus 1994.

Geneeskundige plaatsbeschrijving van het Gooiland

Onder deze titel verscheen in 1875 een indrukwekkend boek, geschreven door dr. J.F. van Hengel. Hij beschrijft in meer dan 350 pagina's en met vele tabellen het 19e eeuwse leven in het Gooi. Het is onderverdeeld in 5 delen:

1. Natuurskundige plaatsbeschrijving
2. Geneeskundige statistieken
3. Maatschappelijke toestand
4. Gezondheidstoestand
5. Klimatologische geneeskundige plaatsbeschrijving.

Het is haast onvoorstelbaar dat de heer Van Hengel - naast zijn drukke praktijk als huisarts, als gemeentearts en met vele andere functies - de tijd heeft gevonden om dat boekwerk samen te stellen. Zeer gedetailleerd beschrijft hij met name het wel en vooral het wee van de bevolking en hun leefomstandigheden. Een uniek boek voor de onderzoekers van lokale historie!

In november 1987 werd het als facsimile door o.a. het antiquariaat Cees Hoog Antiek te Loenen a/d Vecht uitgegeven. Het ware te wensen dat een exemplaar in onze afdelingsbibliotheek aanwezig zou zijn.

L.J. de Beer

Verslag voortgang project "Registres Civique"

Onze afdeling heeft met voortvarendheid dit project ter hand genomen. Allereerst werd door ondergetekende een bezoek gebracht aan het Gemeentearchief te Amersfoort. Het daar aanwezige personeel was zeer behulpzaam en dat was maar goed ook want uiteindelijk was het nog een heel zoektocht. Om te beginnen raadpleegden we de brochure "Bron-commentaren deel IV - 'De Registres Civique' 1811(1812,1813) door J.L. van Zanden, uitgegeven door de Stichting Archief Publikaties. Deze omvat 7 pagina's achtergrondinformatie en voorbeelden.

Moesten we nu vóór of na 1811 zoeken? Tenslotte vonden we twee bronnen, die wat beloofden. Onder invoer nummer 2389 van het "secretarie-archief na 1811. Garde National, periode 1773-1792", première section. Lijst van 881 personen van 20 tot 40 jaar. (Opmerking: De sec. section van 40-60 jaar ontbreekt.) Hierin de volgende gegevens: Naam en voornaam, geboorteplaats, jaar en dag, gehuwd/ongehuwd, aantal kinderen, beroep, lengte en bijzonderheden. Voorwaar een hele lijst van gegevens. Maar hoe verleidelijk dit er ook uitzag, het was toch niet de lijst die we zochten. Onder inventarisnummer 444 "Stukken betreffende gewapende burgerwacht 1783-1811" vonden we achterin het dikke boek een losse bundel lijsten met het opschrift: Inschrijving 1811. Deze lijst bleek de juiste te zijn want hij kwam overeen met het voorbeeld dat ook gegeven wordt in het boek, behorende bij de Teleac-cursus Genealogie van 1988 op pagina 78. De lijst bevat 1681 namen van inwoners van Amersfoort. De gegevens betreffen: naam en voornamen, beroepen, tijd der geboorte, burgerlijke woonplaats.

Zoals u ziet zijn er veel minder gegevens van de personen genoteerd dan in het boek inventarisnummer 2389, maar het aantal namen is veel groter.

Momenteel is ons lid de heer Ietswaart druk doende alle namen van de lijst van Amersfoort in de computer in te voeren. Hiertoe werd hem een programma op diskette gegeven. Een ander lid - de heer Regtien - bezocht het gemeentearchief te Woudenberg en vond hier niet de lijst, maar wel - en dat is heel bijzonder - de cartes civique= de persoonskaarten, die tegelijk met de lijst waren gemaakt. Totaal een 50 personen. Van mevrouw T. Hoekstra uit Ermelo ontving ik de lijsten van Putten, Garderen en Ermelo. Van Nunspeet is helaas niets bewaard gebleven. Door de heer Uittien, lid van de Historische kring te Harderwijk, werd ik verblijd met de complete lijst van die plaats, bewerkt door de heer Duinkerken. Van Nijkerk vernam ik dat de lijst wel aanwezig is maar door de slechte kwaliteit zeer moeilijk is te kopiëren. Misschien is een van de leden bereid daar in het archief de lijst in de pc te brengen? Van Soest is een lijst bekend van inwoners van 1812, maar of dat de register civique is weet ik nog niet.

Mochten er onder u zijn die in hun eigen woonplaats even het gemeentearchief willen bezoeken om aan dit speurwerk mee te doen dan horen we het graag. Als u kopieën maakt van de lijsten zal de penningmeester tegen overleg van de nota u gaarne het bedrag terugbetalen.

Voor diegenen, die behulpzaam willen zijn bij het invoeren van de namen in de computer, is een speciale diskette beschikbaar bij ondergetekende.

H. Bousema, tel. 033-2537719

De eerste ervaringen met Internet

Vorig jaar begon bij ons het idee post te vatten dat Internet wellicht een nuttig hulpmiddel zou kunnen zijn om genealogisch onderzoek te verrichten. De lezing van Sandor Spruit en Yvette Hoitink in oktober 1997 over dit onderwerp gaf ons het laatste zetje. Wij zouden ook "op Internet" gaan.

Keuze aanbieder

Om "op Internet" te komen heb je een aansluiting nodig met een Internetaanbieder. Maar welke? Er zijn tijdschriften, die speciaal aan Internet gewijd zijn. Een van die tijdschriften is TELE-PC. In het september/oktober-nummer van 1997 staat een uitgebreid overzicht van Internetaanbieders inclusief testresultaten. Daarin kwam Trefpunt Nederland als een van de betere aanbieders naar voren. Dus fluks bij deze aanbieder een abonnement genomen. Overigens publiceert TELE -PG regelmatig testresultaten. Het kan dus best zo zijn dat bij het verschijnen van deze periodiek inmiddels meer recente testresultaten gepubliceerd zijn.

installatie

Wij ontvingen - na aanmelding - binnen enkele dagen een starterspakket. Jammer dat het bestemd was voor Windows 95-gebruikers en wij hadden op dat moment slechts Windows 3.11. Na een telefoontje kregen wij het juiste pakketje toegestuurd, zonder dat wij het eerste pakketje hoefden te retourneren.

De installatie verliep redelijk snel. Irritant was dat allerlei voorzieningen automatisch geïnstalleerd werden, zoals elk kwartier opvragen van e-mail. Gelukkig hielpen de medewerkers van de servicedesk ons goed door deze problemen heen.

En toen.... konden wij Internet op.

E-mail

Een elektronische postbus, die gebruikt wordt voor het ontvangen en verzenden van berichten, foto's, geluid enz. Kortom goed vergelijkbaar met de gewone post.

Het verzenden van een e-mailtje is echter veel goedkoper en werkt veel sneller dan de gewone post. Het is niet moeilijk om mee te werken. Wij gebruiken e-mail om kopij voor deze periodiek te verzenden en te ontvangen. Mijn vrouw heeft de uitwisseling van genealogische gegevens met een naamgenoot in Kansas City aanzienlijk uitgebreid.

W.W.W. (World Wide Web)

Het is inderdaad een beetje te vergelijken met Teletekst. Allerlei pagina's die weer doorverwijzen naar andere pagina's. Wij hebben de eerste kennismaking ervaren alsof wij rondliepen op een hele grote markt. Zeer verwarrend, overall uitnodigingen zoals "Click here", "Read me", "Kies mij!" Heel veel plaatjes; heel veel reclame en als onzekere nieuwkomer doe je dat en je raakt verzeild in allerlei commerciële valstrikken. Maar zoals een bezoeker van een markt na enige tijd beetje bij beetje ontdekt wat er te koop is, zo is op WWW na enige tijd wel de weg te vinden.

Zo kwamen wij o.a. terecht bij Geneanet, een 'Web'-pagina die genealogen de mogelijkheid biedt om te zoeken in een groot bestand met vele achternamen uit allerlei landen. De beheerder van Geneanet vraagt u om uw genealogieën naar hem op te sturen, waarna hij de daarin voorkomende achternamen opneemt in het Geneanet-bestand. Elke naam wordt voorzien van het e-mail adres van de inzender. Wij hebben per e-mail onze genealogieën naar hem verstuurd en wij krijgen nu vrijwel dagelijks reacties uit alle delen van de wereld. Wij hebben reacties ontvangen uit Australië, Zuid-Afrika, Frankrijk, Finland maar vooral uit de Verenigde Staten. De meeste reacties zijn echter tamelijk knullig. Wij hebben de indruk dat sommige mensen op een regenachtige zondagmiddag maar eens naar hun naam zoeken. Wij ontvangen berichten zoals: "Hi, ik heet Fred Jacobs, mag ik jouw informatie over Jacobs?"

Maar zoals iedere genealoog weet, is Jacobs een patroniem en zijn er vele van, zo ook een van mijn verre voorouders in de 18e eeuw. Wat moet je dan met zo'n vraag?

Onze voorlopige conclusie

Internet kan een zeer goed hulpmiddel zijn, maar we hebben geleerd terughoudend te zijn met het verstrekken van informatie. Om te beginnen verschaffen we summiere gegevens. Komt daar een serieuze reactie op, dan kan wat meer verstuurd worden.

Internet is (nog) niet geschikt om complete genealogieën bijeen te harken.

In een volgend artikelje wil ik wat meer ervaringen beschrijven over de informatie die van Internet te plukken is.

Het zou fantastisch zijn als u uw eigen ervaringen met Internet wilde delen met de andere leden. Schrijft u hierover eens een stukje.

L.J. de Beer

Met de DIP op pad

Zoals iedere andere NGV-afdeling heeft de afdeling Amersfoort en Omstreken een DIP-functionaris. "DIP" staat voor Dienst Informatie en Promotie.

Het lijkt mij nuttig, om in ons mededelingenblad iets meer over dat onderwerp te vertellen. De bedoeling van de "DIP" is o.a. dat leden en aankomende leden een contactpunt hebben, waar zij met vragen over genealogisch onderzoek of over de NGV kunnen aankloppen. Zo af en toe krijg ik dan ook inderdaad wel eens een vraag voorgelegd.

Dat gebeurt meestal tijdens één van de maandelijkse afdelingsbijeenkomsten en een enkele keer via de telefoon.

Een DIP weet echt niet alles af van genealogisch onderzoek. Het is wel belangrijk dat je weet naar welke persoon of instantie je iemand kunt doorverwijzen met zijn of haar vraag. Gelukkig ben ik goed op de hoogte van de onderzoeksmogelijkheden in het Verenigingscentrum. Dat komt, omdat ik tevens medewerkster ben van de Knipseldienst en daardoor wekelijks een of twee keer in het documentatiecentrum van onze vereniging aanwezig ben.

Een sterk punt is ook mijn kennis van de gang van zaken en de mogelijkheden van onderzoek in het Rijksarchief Haarlem, het Gemeentearchief Amsterdam en het Gemeentearchief in Amstelveen.

Als je bijvoorbeeld iets zoekt in de (voormalige) gemeente Nieuwer-Amstel dan moet je in het Rijksarchief in Haarlem zijn. Als DIP kan ik u er dan bij vertellen, dat in het Gemeente archief in Amstelveen een computer staat, waarin allerlei gegevens van Nieuwer-Amstel zijn opgeslagen, zodat u in bepaalde gevallen net zo goed even langs Amstelveen kunt gaan. Waarom ik zo goed de weg weet in de hiervoor genoemde archieven kunt u wel raden. Helaas ben ik veel minder goed bekend in het archief van de Gemeente Amersfoort. Daarin is sinds kort verandering gekomen. De Oudheidkundige Vereniging Flehite en de Gemeentelijke Archiefdienst van Amersfoort zijn een project gestart dat erop gericht is om het onderzoek in het archief te bevorderen. Het project staat onder leiding van de heer P. 't Hart, hoogleraar Utrechtstudies. Sinds een aantal weken speur ik nu één ochtend per week in het archief. Samen met de andere deelnemers tracht ik meer te weten te komen van het leven in Amersfoort rond het jaar 1900.

Tot nu toe heb ik mij bezig gehouden met het doornemen van het "Uittreksel uit het dag- en nachregister" van de plaatselijke politie. Veel voorkomende zaken zijn katekwaad van jongens, zoals het lopen in het plantsoen en vernielen van takken aan de bomen, en de openbare dronkenschap.

Een enkele keer gebeurde er iets ernstigs, zoals bijvoorbeeld die vechtpartij met dodelijke afloop in Soest in de nacht van 9 op 10 februari 1896. Slachtoffer was Jan Hilhorst uit Soest. In de krant die we er op "nageslagen" hebben wordt deze Jan "G." Hilhorst genoemd. Er stond ook nog bij: "De verslagene was een zeer oppassende jongen en eenige zoon". Aan zo 'n bericht kun je als liefhebster van familieonderzoek toch niet zo maar voorbij gaan!

J.W.M. Sickmann

Jubileum NGV-afdeling Utrecht

Dit jaar bestaat de afdeling Utrecht van de Nederlandse Genealogische Vereniging vijftig jaar. Ter gelegenheid hiervan verschijnt in oktober een jubileumboek onder de titel

Stichtenaren uit vroeger jaren II

Dit boek bevat een aantal artikelen over mensen, die in het Sticht woonden en werkten of daaruit afkomstig waren. Het boek telt ca 275 bladzijden en bevat veel tekst, wetenswaardigheden, illustraties en foto's.

De volgende artikelen komen aan de orde:

- Muziekhandel Guldemond uit Utrecht;
- Familie De Ridder, dijkmeesters van de Lekdijk-Bovendams;
- Beurtschippers uit Lopik en Jaarsveld;
- Sententies uit het civielrecht in de Franse tijd;
- Familie De Kruijf uit Leusden;
- Familie Van Rijswijk uit Doorn;
- Soldaat onder Napoleon en pestepidemie in de 19e eeuw;
- Philip van de Maethe, 15e en 16e eeuw;
- Familie Van 't Einde, Utrecht;
- Op zoek naar een auteur, ca 1500;
- Zinkfabriek van de familie Schram;
- Johan Winnubst, organist in Utrecht;
- Kerkvaders uit Vleuten-De Meern;
- Personeel aan de Munt.

Bij voor-inschrijving kost het boek f. 39,75. Verzendkosten binnenland f 10,25. Na verschijning zal het boek f. 45,- kosten.

U kunt het boek bestellen door f. 39,75 of f. 50,- over te maken op girorekening nummer 43 83 883 t.n.v. NGV afdeling Utrecht te Utrecht, onder vermelding van: Jubileumboek 1998.

Inlichtingen:

Lo Schneider, Steenen Camer 42, 3721 ND Bilthoven, tel. 030-2202082,
en Hetty Venema-Braam, Groenekansweg 139, 3731 AD De Bilt. tel. 030-2203375